

SÖZÜN DƏRGAHINDA...

Şahdağla Babadağın arasında dağ əzəmətiylə ucalan, o dağlardan süzülüb gələn büllur sutək dumduru, təzə-tər Musa Yaqubun özü kimi, sözü kimi halal çörəyini kəsmək, süfrəsinə qonaq olmaq böyük səadətdir. Təkcə yazıb - yaratdıqları yox, tikib - qurduğu ev - eşik də adamın özünə oxşayır. Lap aralıdan baxanda elə bilirsen ki, o kənd özü də Musa Yaquba bənzəyir və Buynuz bu oxşarıqdan, doğmalıqdan qürrelənib başını bir az da dik tutur. Elə haqqı da çatır əslində. Axı Azərbaycan coğrafiyasında Yazıçılar İttifaqının qeyri-rəsmi filialına çevrilmiş yeganə kənddir.

- Musa Yaqubu qoynunda bəsləyən, çaylarının şiriltisi, quşlarının cəh - cəhi, bulaqlarının sədası, təbiətinin ahəngi ilə ona ana laylası çalan kənd Musa Yaqubdan ötrü dünyanın ən çirkənməmiş, gözəl, tərtəmiz modelidir, mənəcə...

- Bəli, qızım. Bu yurd mənim ədəbi qəhrəmanımdır. Mən istəyirəm ki, nə tədbirim varsa, elə burda, bu kənddə olsun. Bu meşələr, ağaclar, heyət-baca, palıdlar, Göyçay çayı, vələslər, cökələr ədəbi qəhrəmanlarım olduğu üçün onları ikinci həyat kimi qəbul edirəm. Bəzən deyirlər ki, Musa Yaqub təbiət şairidir. Mən bu adla fəxr edirəm. Mən ömrümdə otaqda şeir yazmamışam. Fikirleşə-fikirleşə, duyğulana-duyğulana şeirlərimi təbiətin ağuşunda yazmışam. Mən Bakıda özümü yarımçıq hiss edirəm, amma bu doğma - yurduma poetik qəhrəmanlarımın yanına gələndə sevinirəm, bütövləşirəm, onlarla birləşəndə daha böyük oluram, tam oluram.

*Mən heç vaxt onun borcunu qaytara bilməyəcəm...
Bəlkə də borcundan çıxmıdım, Vətən
Ömür bahar deyil, bir də qayıtsın
Ölsəm də, qoynunda qoy ölüm ki, mən
Çürüyüm bir ovuc torpağın artsın!*

Bu kəndin hər fəslə bir cür gözəldir: yayda bağların nübarı, baharda çiçəyi, payızda barı, qışda qarı. Hərəsi bir ayrı gözəldir. Hər fəsil də şeirlərimdə öz gözəlliyi ilə ifadəsini tapıb. Sizə bir xətiyə danışım. Bir qədər kədərli olsa da... 9 yaşım olanda atam vəfat edib. Anam çox qeyrətli qadın idi - Rəbiyə xanım, rəhmətlik anam bizə həm ata, həm ana olub. Atamın itkisi mənim ruhumda, yaddaşımda həmişə qış fəslə kimi bumbuz qalib, xatirələrim də üşüyüb. "Zülmün nağılı", "İndi desəm, nağıldır" poemalarım da həmin o atalı - atasız, analı xatirələrimi qələmə almışam.

Ata ayağı ruzulu olur, ata gedən gündən sanki adamın ocağına da, ruzusuna da qar yağır:

**Atamın boz pencəyinə qar yağır.
Samanlığın qapısında düşüb qalan dəryazının əlcəyinə qar yağır.
Orağının dəstəyi də döndü buza Qar yağır ruzumuza...**

Atam o cür vaxtsiz gedişlə çox şeyi özüylə apardı, mənim uşaq arzularım da elə qar altında boynubükük qaldı, daha heç vaxt göyermədi:

Amma mənim daha heç vaxt oyuncağım göyermədi, Mənim uşaq istəklərim göyermədi. Atamın öz əlləriylə alınacaq Köynəklərim göyermədi, Elə qaldı qar altında...

Rəhmətlik anam da çox həssas qadın idi, olduqca böyük ürəyi vardı. Heç vaxt uşağı olmayan qadının yanında bizə qucağına almazdı, oxşayıb, əzizləməzdi. Bu elə müqəddəs bir hissdə ki, bunu izah etmək olmur. Deyirdi ki, mən sizi qucaqlayanda o gəlinlərin ürəyi qubar eliyər.

İndi mən burda Buynuzda öz torpağımla qovuşanda yadıma qələm dostlarım düşür, hər dəfə kəndimdən, bulağımdan, torpağımdan yazanda içim göynəyir ki, mən öz yurdumu qoxulaya bilərəm, amma onlar o torpağın ətrinə həsrət qalıb. Allah o günü bizə nəşib eləsin ki, Qarabağ alın-sın, biz hamımız o torpaqları gedib ziyarət edək.

- Söhbətə Buynuzdan başladım, amma Musa Yaqub həssas bir mövzunun üstünə gəlib çıxdı. Vətəndə vətənsizlik dərdi, öz yurdunda çadır qurub yaşamaq, mümkünsüz qayıdışın əzabı...

- Qızım, Şair bu torpaqla bağlı dərdin bəla tərəfini yazır. Şairin, yazıçının gücü ideoloji cəhətdən xalqın içində, düşüncəsində, ruhunda inam yaratmağa yetir. Mən bir şeirimdə yazmışam ki:

**Kim qaldırıb çadırdan yuxarı o bayrağı?
Çadır şəhərciyindən çıxarın o bayrağı
Bizə bayraq nə gerek, bizə bayram nə gerek?**

Yeni çadır şəhərciyindən bayraq qaldırıb quru millətçiliklə heç nə olmur. SSRİ-də hərbi marşları Levitan oxuyurdu, onu göz üstündə saxlayırdılar. Biz "Qalx, ana torpaq" deyib hayqıran Şemistanımızın da qədrini bilmədik. Torpağı qorumaq o torpağın üstündə cücərən insanları qorumaqdan başlayır.

- Musa müəllim, o vaxt sovet rejimi dağılanda bütün millətlərin sandığından nə qədər qadağan olunmuş ədəbiyyat çıxdı. Bu gün ki, sovet rejimi yoxdu, amma bu gün bizdə yenə sandıq ədəbiyyatı foralaşmaqdadır. Bəs deyilir ki, yasaqlıq yoxdu, senzura yoxdu, o zaman buna səbəb nədi? Cəsarətsizlikmi?

- Bilirsen, qızım, sovet dövründə yazanda sən artıq bilirdin ki, bu əsər çapa getməyəcək. Amma indi belə məsələlərdə münasibətlər rol oynayır. Bir də sənətkar artıq həvəsdən düşür. Adam sözü deyər, oxucu ordan payını götürər. Amma indi ha bağır, həyəcan signalı çal, xəbərdarlıq elə, dəridən - qabıqdan çıx. Səni eşidən yoxdu. Onda artıq həvəssizlik başlayır, nədən kütləyə söz eşitdirə bilmirsənsə, yazdığım elə sandıqda qalsa, yaxşıdır, - deyirsən.

- Çox incə məqamı vurğuladınız. Əslində, fiziki əngəlli olmaq kar, kor olmaq deyilmiş demək ki. Əsl kor olanlar görüb də görməzdən gələnlər, əsl kor olanlar eşidib də qulaqardına vuranlardır. Bu cəmiyyətin bəlası görməzlik, eşitməzlikdir.

- Əlbəttə, qızım. İndi birmənəli yanaşırlar. Filankəsin mövqeyi, fəsmənəkəsin mövqeyi. Bir şeyi bilmək lazımdır ki, yazıçı, şair heç vaxt xalqın ziyanı söz yazmaz, deməz. Şair ürəyinin yanğısı ilə zamanın nöqsanlarını göstərir ki, görüb ona əlac eyləyəsən. Füzuli yazırdı ki: Heç kəsə dərdi - dil lazım deyil, dərman üçün. Yəni adam dərdini yazanda dərman istəməkdən ötrü yazmır, deyir ki, sadəcə biləsən. Biz də heç kimdən dərman - zad istəmirik,

dərdi deyirik ki, başa düşsünlər. Biz heç kəsin çiyinə götürə biləcəyindən ağır yük qoymuruq ki. Mən bir şeirimdə də bunu yazmışam:

**Yenə bu dünyada ölçü - ülgü var,
Qarışqa yükü var, dəvə yükü var.
Özündən ağır yük çəke bilsə də,
Bu yükü qarışqa adına yazma.
Yazma bu yalanı onun adına
Yox, yox, torpağın da adına yazma,
Salıb günümüzün hesabına
Yazma bu yalanı onun adına.
Torpaq nə qələmdi, nə də yazıdı,
Torpaq bərekətdi, torpaq ruzudu.
Anadır, kiridir bütün bəşəri
Anamız adına yazma bu şəri,
Ruhumuz adına yazma bu şəri.**

- "Dövrün dəyirmanı" kitabınızda sevvə - sevvə oxumuşam bu şeiri. Tale, zaman, vaxt... hamısı ötüşür. Dəyirman işləməlidir ki, həyat öz axarıyla getsin. Amma bu gün dövrün dəyirmanı, deyəsən, tərsinə fırlanır...

- Bəli, tam tərsinə fırlanır. Tərsinə fırlanmağın da bəlası odur ki, tərsinəlik o dəyirmanı dağıdır, tökür. Dəyirman müqəddəs yerdə, ona haram qatmaq olmaz axı.

- Bu dövrün dəyirmanı fırlandıqca çox adamları tanıyıb, çoxlarını dəyişən gördünüz. Bu qalmaqallı Yer kürəsində yaşamaq, özü də kişi kimi yaşamaq böyük hünərdir. Sizə baxıram, 82 ili arxada qoymusuz. Bu illəri alın açıqlığı ilə yaşamaq, bu çətin vaxtlarda özünü, sözünü, ləyaqətini qorumaq nə qədər çətin olsa da, sağ olun ki, bunu şərəflə bacarmısınız.

- Qızım, onu Allah-taala adama qismət eləyir. Zorla özünü qorumaq olmur. Özünü, şəxsiyyətini qorumağı bacarmaq da, istedad kimi, Allahın bir

vergisidir. Amma qızım, mən bu keyfiyyətimlə fəxr eləmirəm. Axı burda fəvqəladə heç nə yoxdu. İnsan elə bu cür olmalıdı da. İnsan özünü, şərəfini, şəxsiyyətini dövrün tərsinə fırlanan dəyirmanından qorumağı bacarmalıdır. Bax palıd, çinar kökündən ayrılan kimi çürüyür gedir. Amma söyüd ağacına bax, onun yarpağında da, torpağında da, onun budaqlarında da kökü var. Allahın söyüdü kökünə bağlıdır.

Zaman bizi elə yerə gətirib çıxarıb ki, Haqqın yolunda olmağa belə fəvqəladə bir şey kimi baxırlar. İnsan həqiqətə səcdə eləməlidir da, bu, insanın borcudur. Və mənim həqiqətə nə dərəcədə səcdə etməyimə birinci növbədə mənim yaradıcılığım cavab verməlidir. Bilirsiz, adamın özü ilə sözü, şəxsiyyəti ilə yaradıcılığı bir-birini tamamlamalıdır. Bu bütövlük sənə varsa, deməli, sən üzü Haqqa doğru yol alıb gedirsən. Yolundan, əqidəsindən dönməmək şərəfdir, üzəğlilidir. Adam təkcə həyatda yox, yaradıcılıqda da Həqiqətə xidmət etməlidir.

Bir dəfə Seyran Səxavətdən soruşurlar ki, sizin üçün Musa Yaqub kimdi? Seyran müəllim möhtəşəm bir cavab verir: "Musa Yaqub ilkin körpə paklığını öz içində qoruyub saxlayan bir sənətkardır. O, illərdi, daxilindəki pak, məsum Musanın qulluğunda dayana-dayana şeir yazır. Özünün dediyi kimi, bir az da sadələvh uşaq kimidir. O, içindəki körpə uşaqla əl-ələ verib o uşağın gözündən dünyaya boylana-boylana qalıb. Bu yayında da Musa müəllim öz uşaqlığını dilə gətirir. Bu, əsl möcüzədir - Musa Yaqub yaşında bir uşağın möcüzəsi... Musa Yaqub Azərbaycanda Həqiqətə səcdə eləyən birinci ziyalıdır..."

Sözün Dərgahı Haqqın Dərgahı qəder müqəddəsdir. Bu dərgaha baş vurmaq hər şairə nəşib olmur. Musa Yaqub alını Haqqın dərgahında olan, Sözü Tanrının əmanəti, Ruhun tərçümanı kimi qoruyan və ucaldan şairdir.

"Bu dünyanın qara daşı göyerməz..." Bunu kim bilmir ki?! Amma heç kəs demir. Musa Yaqub deyəndə ki, "bu dünyanın qara daşı göyerməz", hamımız inanırıq. Axı şair ilahinin sirlərini bizə pıçıldayır, qaranlığımızı aydınlandırır, sözləri ruhumuza mələhəm olur. Bu gün Sözün ucuzlaşdığı bir zamanda Azərbaycan oxucusu Musa Yaqubun timsalında təkcə öz şairini yox, həm də Haqq elçisi, əbədiyyət carçısı obrazını tapdı. Onun şeirlərinin saf, tərtəmiz nəfəsi Tanrı duası kimi boğulduğumuz ədəbi mühitdə oksigenimiz oldu.

Tanrıdan Böyük Şairimizə can sağlığı diləyirəm. Biz onun qonağı olanda hələ "Xalq şairi" adını almamışdı. Musa Dədəmizi bu münasibətlə təbrik edirəm. Bu fəxri ad cənab prezidentin təkcə Musa Yaquba yox, onu seven bütün oxuculara ən böyük hədiyyə oldu. Allah qismət etsin, tezliklə xalq şairi Musa Yaqubun ocağında yenidən Onun işığına yığılaşaq...

XƏYALƏ ƏFƏNDİYEVA